

TURİZMDE ETİK KONULU LİSANSÜSTÜ ÇALIŞMALARIN İÇERİKLERİNE İLİŞKİN ANALİZ (1987-2023)

Berna ŞAD MAZLUM *
Selda GÜVEN **

Özet

Günümüzde etik sorunların yoğunluğu, etiğe yönelik ilginin artmasına sebebiyet vermiştir. Etik sorunların sıklıkla görüldüğü alanlardan birisi olan turizm endüstrisinde etik farkındalığın artırılması adına akademik çalışmaların yapılması önem taşımaktadır. Bu kapsamda araştırmada etik ile ilgili 1986-2023 tarihleri arasında Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı'nın resmi internet sitesinde yayınlanmış olan lisansüstü tezlerin belirli parametreler kapsamında bibliyometrik olarak incelenmesi ve turizm alanında etik ile ilgili yazılmış çalışmaların durumunun ortaya koyulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda 1338 yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık tezi incelenmiştir. Lisansüstü çalışmaları değerlendirme parametreleri, “yıllara göre dağılım”, “yazım diline göre dağılım”, “üniversitelere göre dağılım”, “bağlı olunan enstitülere göre dağılım”, “anabilim dalına göre dağılım”, “konularına göre dağılım” şeklindedir. Söz konusu tezler yıllara göre dağılım açısından incelendiğinde tezlerin %70'inin 2015 yılı ve sonrasında yazıldığı ve çoğunluğunun yüksek lisans tezi olduğu görülmüştür. En fazla tezin yazıldığı kurum Marmara Üniversitesi'dir. Konuları açısından ele alındığında sadece 44 tezin turizm alanı ile ilişkili olduğu görülmektedir. Bu noktada etik bilincin geliştirilmesi, etik farkındalığın artırılması adına, sektör temsilcilerine, çalışanlarına ve turizm öğrencilerine yol gösterici olarak etik ile ilgili daha fazla lisansüstü çalışmanın gerçekleştirilmesi gerektiği belirtilebilir.

Anahtar kelimeler: Etik, lisansüstü tezler, bibliyometrik analiz, turizm

Jel Kodları: I21, A29, C16, L83

* Öğr. Gör., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, berna.sad@erdogan.edu.tr.
ORCID: 0000-0002-6365-7830

** Öğr. Gör. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Ezine Meslek Yüksekokulu,
seldaegilmezgil@comu.edu.tr.
ORCID: 0000-0002-4931-7880

Alındığı Tarih : 29.08.2023
Kabul Edildiği Tarih : 11.12.2023
Açık Erişim Tarihi : 26.12.2023

Bibliometry of Graduate Studies on Ethics in Tourism (1987-2023)

Abstract

Today, the intensity of ethical issues has led to an increased interest in ethics. In the tourism industry, which is one of the fields where ethical issues are frequently encountered, it is important to conduct academic studies to enhance ethical awareness. In this context, the aim of the research is to examine, in a bibliometric way, postgraduate theses published on the official website of the Higher Education Council between 1986 and 2023, related to ethics. The goal is to reveal the state of studies on ethics in the field of tourism. To achieve this purpose, 1338 master's, doctoral, and medical specialization theses were examined. The evaluation parameters for postgraduate studies include 'distribution by years,' 'distribution by language,' 'distribution by universities,' 'distribution by affiliated institutes,' 'distribution by academic disciplines,' and 'distribution by topics.' When these theses are examined in terms of distribution by years, it is observed that 70% of the theses were written in 2015 and later, with the majority being master's theses. Marmara University is the institution with the highest number of theses. Regarding the topics, only 44 theses are found to be related to the field of tourism. At this point, it can be emphasized that in order to enhance ethical awareness and guide the industry representatives, employees, and tourism students, more postgraduate studies on ethics should be conducted.

Key words: Ethics, postgraduate thesis, bibliometric analysis, tourism

Jel Codes: I21, A29, C16, L83

Giriş

Turizm farklı disiplinlerle bağlantısı dikkate alındığında etik ile yakın bir ilişki içerisinde olduğu belirtilebilir (Aslan ve Kozak, 2006: 51). Etik ve kapsamındaki araştırmalarda birtakım zorlukların ya da engellemelerin mevcudiyetine işaret edilmekte ve bu durum etik ikilem ile ilişkilendirilmektedir (Kozak ve Şahin, 2018: 2-5). Turizmde etiği araştırmak için bazı sınırlı araştırmalar, misafir memnuniyeti, kamu sorumluluğu gibi unsurların çoğunun temelinde güçlü bir etik boyutu bulunmasına rağmen, mesleki müfredatta öğrencilere etik değerlerin ne ölçüde aktarıldığı, turizmdeki etik fikri-iş dünyası ile olan bağlantıların ne derece göz önüne alındığı noktasında çelişkiler bulunmaktadır (Hultsman, 1995: 559). Turizm endüstrisinin insan temelli bir faaliyet alanı olmasının ve hizmet sunumunun etik dışı

uygulamaları tetiklemesi, doğrunun ya da yanlışın ne olduğuna ilişkin düşünceleri ve kaygıları ortaya çıkarmaktadır (Akova ve Çalık, 2008: 4).

Etik, bireylerin iyi yetiştirilmesini sağlamak adına belirli bilgiler ortaya konulması olarak tanımlanabilir (Yarcan, 2007: 34). Bu bağlamda, etiğin ahlakı incelediğini de söylememiz mümkündür. Ahlak, büyük ölçüde doğru ve yanlış olduğu düşünülen uygulamaları ve faaliyetleri kapsar. Bir toplumun ahlakı, bir toplumun veya grubun doğru veya yanlış olarak kabul ettiği örf ve adetler veya geleneklerin yanı sıra, ahlaka aykırı olduğu düşünülen birçok faaliyete yasaklar ve yaptırımlar ekleyen bir toplumun kanunlarıyla da ilgilidir. Dolayısıyla etik, ahlakın varlığının yanı sıra doğruyu yanlıştan ayıran ve genel olarak kabul ettikleri ve kendilerinin ve toplumun geri kalanının başkalarını benimsediği normlara göre hareket eden ahlaklı insanların mevcudiyetini varsayar (Fisher, 2005: 397). Ahlakla ilgilenen bir felsefe disiplini olan etik ahlaki görev ve yükümlülükler açısından neyin iyi neyin yanlış olduğu ile ilgilenir ve bunun çerçevesini çizmek adına bilgeliğin üç erdemi olan ölçülülük, cesaret ve erdemi temel alır (Walia, 2022: 1-2).

Bibliyometrik analiz, büyük hacimli bilimsel verileri araştırmak ve analiz etmek için özellikle son dönemlerde yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir. Belirli bir alanın evrimsel nüanslarının açığa çıkarılmasını sağlarken, o alanda ortaya çıkan unsurları da aydınlatmaktadır (Donthu, Kumar, Mukherjee, Pandey & Lim, 2021: 285). Birçok disiplinde geniş çalışma alanı bulan bibliyometri ile bir dizi bibliyografik belgenin temsili sonuçları ortaya çıkarılabilir. Bu kapsamda bibliyometri, bibliyografik materyalleri niceliksel yöntemler kullanarak inceleyen (Martinez-Lopez, Merigo, Valenzuela-Fernandez & Nicolas, 2018: 441) kütüphane ve bilgi bilimlerinin bir araştırma alanı (Broadus, 1987: 375) olarak tanımlanabilir.

Etik kapsamında hazırlanmış 1338 lisansüstü çalışmanın incelendiği bu araştırmanın amacı, öncelikle turizm alanında yapılan çalışmaların diğer disiplinlerle karşılaştırıldığında ne durumda olduğunu belirlemektir. Bu şekilde etik alanında üretilen bilimsel araştırmaların yoğunlaştığı konulara dikkat çekilerek turizm alanında ve diğer alanlarda yapılacak araştırmalara kaynak oluşturmak, konu seçimine yön vermek hedeflenmiştir. Etik konulu lisansüstü çalışmaların bibliyometrisi bu alanda çalışacak araştırmacılara sistematik bilgiler sunacaktır.

1. Literatür

Bu bölümde öncelikle etik konusu ve etiğin turizm alanı ile ilişkisi incelenmiş, sonrasında ise bibliyometrik analize değinilmiştir.

1. 1. Etik ve Turizm

İnsan davranışının iyi-kötü ya da doğru-yanlış yönlerine ilişkin sorular eski çağlardan beri devam etmektedir. Antik Yunan metinleri incelendiğinde iyi bir yaşamın merkezinde erdemli davranışlar görülmektedir. Erdemli davranışlar sergileyen bireylerin aynı zamanda iyi bir insan olduğu iddia edilir (Şahin & Yüksel, 2021: 1). Etik, bir eylemi ahlaki açıdan iyi bir eylem yapan niteliksel durumu sorgulamaktadır ve bu bağlamda, ahlak, iyi, ödev, gereklilik, müsaade vb. gibi kavramları ele almaktadır (Usta, 2011: 41). Etik ve ahlak sıklıkla birbirinin yerine kullanılan iki kavram olmasına rağmen (Fisher, 2005: 397; Aktaş, 2014: 24; Avcı, 2017: 126) bu iki olgu arasında net ayrımlar bulunmaktadır. Ahlak bireye, belirli bir kültüre, topluma ve coğrafyaya has olabilir. Bu noktada tek bir ahlaktan ziyade ahlaklar mevcuttur. Bir bireyin, kültürün, toplumun ve coğrafyanın ahlak çerçevesinde değerlendirdiği bir durum, diğerlerinde gayri ahlaki olarak ele alınabilir. Bir düşünce sistemi olarak etik ise ahlak kurallarının, prensiplerinin ve uygulamalarının uluslar üstü ve evrensel bir şekilde uygulamasıdır (Güven, 2023: 8).

Günümüzde eğitim düzeyinin yükselmesi, çeşitli skandallar, çalışanların gayri ahlaki davranışları sebebiyle (Sezgül, 2019: 288) akademisyenlerin de dâhil olduğu birçok profesyonelin etiğe olan duyarlılığı artmıştır (Tsalikis & Fritzsche, 1989: 698). Bu noktada etik kapsamında araştırmalar yapılması hem araştırmacıların hem de toplumun etik bilincini ve etik duyarlılığını geliştirebilir (Akbaş, Tuncer, & Kadioğlu, 2011: 206). Nitekim eğitimin etik ile ilgili unsurların geliştirilmesini teşvik ettiği ifade edilmekte (Sirin, Brabeck, Satiani, & Rogers-Serin, 2003: 222), eğitimle daha sağlıklı ahlaki hükümler verilebilmektedir (Derryberry & Thoma, 2000: 13). De George (1987: 201-204), disiplinler arası akademik araştırma alanı olarak etiğin, teori ve pratik arasındaki etkileşimi tanımladığını ifade etmektedir. Ayrıca etiğin eğitimindeki niteliğinin ölçülebilmesi için daha fazla akademik çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır (Avcı, 2017: 126).

1990'lara kadar turizm araştırmalarında etiğin rolüne oldukça az dikkat edildiği görülmektedir (Fennell, 2006: 9). İlerleyen yıllarda etiğin iş uygulamalarının büyük kitlelerin

dikkatini çekmesiyle birlikte turizmde sınırlı sayıda akademik çalışma ortaya çıkmaya başlamıştır (Holden, 2003: 94). Artan araştırmalara rağmen turizmin etik yönlerinin araştırılması nispeten başlangıç düzeyinde ve turizm etiği konusunda yapılan araştırmaların temelini oldukça zayıf olduğuna işaret edilmektedir (Yaman & Gurel, 2006: 471). Tribe (2002) turizm eğitiminde etik ile ilgili meselelerin yetersiz bir şekilde ele alındığını belirtmektedir. Akan (2007) ise turizm etiği ile ilgili konularda araştırmaların gerekliliğine işaret ederek, eğitim kurumlarının bu noktadan sorumlu olduğunu ifade etmektedir. Cooper (2002)'a göre etik sektörde geliştirilmesi gereken unsurlar arasında yer almaktadır.

Turizm sağladığı ekonomik katkıyla birlikte, ziyaret edilen yerin sosyal, kültürel, ekolojik (Payne & Dirnanche, 1996: 998) ve etik ortamını da etkilemekte, bir sektör olarak hızlı gelişimi, çeşitliliği ve büyüklüğü nedeniyle, etik dışı ihlallere maruz kalma potansiyelini artırmaktadır. Turizmin etik bir meslek olarak algılanması ve gerçekliğinin sürdürülebilmesi için standartlara ve kontrole ihtiyaç duyulmaktadır (Malloy & Fennell, 1998: 454). Bu kapsamda turizmde etiğin yeni ve gelişen bir alan olduğu belirtilebilir (Winter, 2020: 2). Turizm çalışmalarına genel felsefi uygulama eksikliği ve paydaşlar arasındaki tartışma, hem turizm eğitiminin pragmatik yönelimini hem de turizm endüstrisinin uygulamasını yansıtmaktadır (Holden, 2019: 697).

Lisansüstü eğitimde teorik ve uygulamalı eğitimle araştırma ve bilimsel yeterliklerine dayanarak yeni bir bakış, yorum, bilgi ortaya koyacak çalışmalar gerçekleştirilir (Erdem, 2015: 26). Bu noktada lisansüstü çalışmalarda elde edilen bulguların hem akademisyenler hem de profesyoneller açısından faydaları olduğu ifade edilebilir. Özellikle etik gibi hassas bir konuda hazırlanan çalışmalar belirli çerçeveler çizerek bireylere ve bir bütün olarak topluma kılavuzluk ederek, etik farkındalığı artırabilir. Bu kapsamda Hong vd. (2021: 1) lisansüstü öğrencilerin bilgiyi uygulamalarının ve onu beceriye dönüştürmelerinin, sonunda öğrencinin kimliğinin bir parçası haline geleceğini, elde edilen bilgiyle profesyonel uygulamaların bütünleştirilip güçlendirileceğini belirtmektedir. Nihayetinde akademik bilginin önemli bir kısmı lisansüstü çalışmaların bir ürünüdür (Atar & Şener, 2021: 29). Akademisyenlerin yeni nesillere toplumun önceden var olan bilgilerini ve daha bireyselleştirilmiş sonuçları aşılama konusunda ahlaki ve sosyal sorumlulukları olduğu belirtilmektedir (Prisacariu & Shah, 2016: 156).

1. 2. Bibliyometri

Bibliyometri, belirli türdeki olguları tespit etmek amacıyla yayınların niceliksel bir analizi olarak tanımlanmaktadır. Bulunan çeşitli veriler arasında, kullanılan materyallerin özellikleri ve yayınlanan materyalin entelektüel içerik analizi genellikle bibliyometrik yöntemlerle araştırılmaktadır (Herubel, 1999: 380). Bibliyometride, tipik olarak türetilmiş ölçümlerin veya metriklerin meydana gelme olasılıkları değerlendirilerek, gözlemlerin sıklıkları sayılır (Borgman & Furner, 2002: 7). Bibliyometrik veriler, çok büyük veri kümeleri nedeniyle, bilimsel disiplinlerdeki boylamsal eğilimleri incelemek için özellikle faydalıdır ve konunun kapsamlı bir şekilde ele alınmasını sağlar (Borgman & Rice, 1992: 398). Aynı zamanda bibliyometri ile ele alınan araştırma alanının durumu, alanın popüler başlıkları ve araştırma trendleri tespit edilebilmektedir (Wu, Long, Bai, & Chen, 2021: 2).

Etiğin ve ahlakın bibliyometrik analiz ile ilgili incelendiği çalışmaların içeriklerinin farklılık arz ettiği görülmektedir. Atar & Şener (2021) 1996-2019 yılları arasındaki çalışma ahlâkı, çalışma etiği, iş ahlâkı, iş etiği, meslek ahlâkı ve meslek etiği anahtar kelimeli 163 lisansüstü çalışmayı incelemiş ve etik ve ahlak kelimelerinin sıklıkla birbiri yerine kullanıldığını ve tam anlaşılmadığını belirtmiştir. Vallaster, Kraus, Lindahl, & Nielsen (2019: 227) Web of Science kapsamında 1983-2016 yılları arasında yayınlanan etik ve girişimcilik ile ilgili çalışmaların bibliyometrik analizini gerçekleştirmiştir. Oladinrin, Arif, Rana, & Gyoh (2023: 505) ise 1995-2021 yılları arasında Web of Science üzerinden yayınlanan 5786 çalışmayı incelemiş, etik ve sürdürülebilirlik, etik ve sensör tabanlı teknoloji; etik ve yenilikçi güvenlik yaklaşımı gibi temalar kapsamında araştırmalar yapılması gerektiğini ifade etmiştir. Yukarıdaki çalışmalarda da görüldüğü üzere bibliyometri kapsamında tespit edilen bir takım bilgiler alanın durumunu gözler önüne sermekte ve neler yapılabileceği konusunda araştırmacıları yönlendirebilmektedir. Ekundayo & Okoh (2018: 2) bibliyometrik analizin hem araştırılmak istenen alan ya da bilimsel bilginin kapsam ve yeterliliğini değerlendirilmesi hem de alandaki güncel araştırma konularının belirlenerek gelecekteki araştırma yönlerinin görülebilmesi açısından sıklıkla tercih edildiğini ifade etmektedir.

2. Yöntem

Etik ile ilgili hazırlanan lisansüstü tezlerin genel özelliklerinin belirlenmesi ve söz konusu alanda yapılan araştırmaların hangi konular açısından ele alındığının ortaya konularak araştırmacılara kolaylık sağlanabilmesi amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmada bibliyometri

analizinden yararlanılmıştır. Araştırmada bibliyometrik analizin uygulandığı veri kaynakları dokümanlardır. Araştırmanın evreni, etik ile ilgili olarak Yüksek Öğretim Kurulu Yayın Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından onaylanan ve arşivlenen 1338 adet lisansüstü tezden oluşmaktadır. Araştırma kapsamında belirlenmiş olan bu evren, ulaşılabilir olduğu için de örneklem seçim yoluna gidilmemiş, 17.07.2023 tarihine kadar izin verilerek yayımlanan bütün lisansüstü tezler araştırma kapsamında incelenmiştir.

Araştırmada öncelikle Yüksek Öğretim Kurulu'nun ulusal tez merkezine girilmiş ve “etik” anahtar kelimesiyle tez adına göre tarama yapılmıştır. Lisansüstü tezler taranırken yıl, tezin türü, konu gibi alanların hiçbirinde herhangi bir kısıtlama yapılmamış sadece doküman taraması yapılabilmesi için erişime açık olan “izinli” tezler işaretlenmiştir. Tarama sonucunda, etik alanında erişime izin verilen 1338 adet lisansüstü tez bulunmuş ve tezler Ulusal Tez Merkezi'nin web sayfasından PDF formatında bilgisayar ortamına aktarılarak analize başlanmıştır. Betimleyici analizler kullanılan bu araştırmada çeşitli parametrelere özgü frekans ve yüzde değerlerinden yararlanılarak etik ile ilgili tezlerin bibliyometrik profili çıkarılmaya çalışılmıştır. Envanter oluşturmak amacıyla araştırmanın analiz aşamasında lisansüstü tezler; tür, yıl, yazım dili, üniversite, enstitü, anabilim dalı ve konu parametrelerine göre ayrılıp çözümlenmiştir. Ayrıca araştırmada verilerin elde edildiği ulusal tez merkezinde devamlı olarak güncellemeler ve yeni tez ekleme işlemleri olduğundan sağlıklı bir şekilde veri toplanabilmesi için tarama işleminde 17.07.2023 tarihi ile sınırlanmıştır. Tarama ve analiz işlemleri yapılırken söz konusu tarihe kadar yapılan tüm güncellemeler gerekli kontroller yapılarak veri dosyasına aktarılmıştır.

3. Bulgular ve Yorumlar

Etik ile ilgili olarak, Ulusal Tez Merkezinde toplam 1338 izinli lisansüstü tez bulunmaktadır. Araştırmanın bu bölümünde 1021 adet yüksek lisans, 315 adet doktora ve 2 adet tıpta uzmanlık tezi olmak üzere toplam 1338 teze ait verilerin çeşitli parametreler çerçevesinde sıklık ve yüzde analizlerine ilişkin bulgular yer almaktadır. Etik ile ilgili yazılan lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizinin yapıldığı bu araştırmada tezlere ilişkin genel dağılım tablosu aşağıda Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Etik ile ilgili Tezlerin Türüne Göre Dağılımı

Tür	Frekans	Yüzde
Yüksek Lisans	1021	76,31

Doktora	315	23,54
Tıpta Uzmanlık	2	0,15
Toplam	1338	100,00

Tablo 1 incelendiğinde; etik ile ilgili toplam 1338 lisansüstü tezin 1021'inin (%76,31) yüksek lisans, 315'inin (%23,54) doktora ve 2'sinin (%0,15) de tıpta uzmanlık tezi olduğu görülmektedir. Dolayısıyla etik alanında yazılan lisansüstü tezlerin çok büyük bir kısmının yüksek lisans tezlerinden (%76,31) oluştuğu belirlenmiştir.

İncelenen tezlerin yıllara göre dağılımı aşağıda Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. Etik ile ilgili Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	Frekans	Yüzde	Yıl	Frekans	Yüzde
1987	1	0,07	2010	56	4,19
1992	1	0,07	2011	41	3,06
1996	1	0,07	2012	41	3,06
1997	1	0,07	2013	46	3,44
1999	2	0,15	2014	56	4,19
2000	2	0,15	2015	70	5,23
2002	5	0,37	2016	72	5,38
2003	7	0,52	2017	94	7,03
2004	16	1,20	2018	83	6,20
2005	13	0,97	2019	194	14,50
2006	26	1,94	2020	95	7,10
2007	43	3,21	2021	123	9,19
2008	25	1,87	2022	148	11,06
2009	38	2,84	2023	38	2,84
Toplam		1338			100

Tablo 2'de etik konulu lisansüstü çalışmaların yıllar itibariyle gösterdiği gelişim incelendiğinde; etik alanında ilk tezin 1987 yılında yazıldığı görülmektedir. Konuya ilişkin en çok lisansüstü tezin ise 2019 yılına (%14,50, n=194) ait olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca etik alanında yazılan tezlerin yıllar itibariyle gelişimi incelendiğinde tezlerin yaklaşık %70'inin 2015 ve sonrasına ait olduğu görülmektedir. Bu anlamda etik konusunun yeni bir kavram olmamasına rağmen son yıllarda önem kazandığı ve daha fazla incelendiği söylenebilir. Dünya turizm literatüründe özellikle son 20 yılda turizmde etik ile ilgili araştırmalarda artan bir eğilim olması (Baytok vd., 2019: 77) özellikle 2015 yılından itibaren bu eğilimin Türkiye'deki

lisansüstü araştırmalar için de geçerli olduğu çıkarımını desteklemektedir. Benzer şekilde Atar & Şener’de (2021: 29) 2016 yılından itibaren bir artış olduğuna dikkat çekmektedir.

İncelenen tezlerin yazım diline göre dağılımı aşağıda Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3. Etik ile ilgili Tezlerin Yazım Diline Göre Dağılımı

Yazım Dili	Yüksek Lisans		Doktora		Tıpta Uzmanlık	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Türkçe	926	90,70	283	89,84	2	100,00
İngilizce	91	8,91	29	9,21	-	-
Fransızca	4	0,39	2	0,63	-	-
Malayca	-	-	1	0,32	-	-
Toplam	1021	100,00	315	100,00	2	100,00

Tablo 3’te etik alanında yazılan tezlerin yazım diline göre dağılımı incelendiğinde; hem yüksek lisans (%90,70, n=926) hem doktora (%89,84, n=283) hem de tıpta uzmanlık (%100, n=2) tezlerinin çok büyük bir kısmının özgün dilinin Türkçe olduğu görülmektedir. Ayrıca etik ile ilgili olarak yazılan tezlerin sıklık dereceleri incelendiğinde; 1021 yüksek lisans tezinin 91’i ve 315 doktora tezinden sadece 29 tanesinin özgün dili İngilizce olmaktadır. Türkiye’de lisansüstü eğitimlerin ağırlıklı olarak Türkçe olduğu düşünüldüğünde bu sonucun doğal olduğu ifade edilebilir. Nitekim farklı konular açısından lisansüstü tezleri inceleyen diğer araştırmalarda da tezlerin büyük çoğunluğunun özgün dilinin Türkçe olduğu görülmüştür (Acun Köksalanlar ve Soykök, 2021; Aksöz ve Yücel, 2020; İnce, Gül ve Bozyiğit, 2017; İnce ve Uygurtürk, 2019; Kiremit, 2019).

İncelenen tezlerin üniversitelere göre dağılımı Tablo 4’te yer almaktadır.

Tablo 4. Etik ile ilgili Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite	Frekans	Yüzde	Üniversite	Frekans	Yüzde
Marmara Üniversitesi	65	5,59	Toros Üniversitesi	6	0,52
Gazi Üniversitesi	59	5,08	Giresun Üniversitesi	5	0,43
İstanbul Üniversitesi	59	5,08	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi	5	0,43
Ankara Üniversitesi	51	4,39	Kafkas Üniversitesi	5	0,43
Hacettepe Üniversitesi	41	3,53	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi	5	0,43
Bahçeşehir Üniversitesi	34	2,93	Kastamonu Üniversitesi	5	0,43
Selçuk Üniversitesi	34	2,93	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi	5	0,43
Dokuz Eylül Üniversitesi	32	2,75	Avrasya Üniversitesi	4	0,34

Atatürk Üniversitesi	28	2,41	Gümüşhane Üniversitesi	4	0,34
Maltepe Üniversitesi	27	2,32	Harran Üniversitesi	4	0,34
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	26	2,24	İstanbul Gedik Üniversitesi	4	0,34
Karabük Üniversitesi	24	2,07	İstanbul Medeniyet Üniversitesi	4	0,34
Çukurova Üniversitesi	22	1,89	Kadir Has Üniversitesi	4	0,34
Kocaeli Üniversitesi	22	1,89	Karadeniz Teknik Üniversitesi	4	0,34
Sakarya Üniversitesi	22	1,89	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	4	0,34
Akdeniz Üniversitesi	19	1,64	Niğde Üniversitesi	4	0,34
Uludağ Üniversitesi	19	1,64	Ufuk Üniversitesi	4	0,34
Beykent Üniversitesi	18	1,55	Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi	3	0,26
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	18	1,55	Bartın Üniversitesi	3	0,26
Yeditepe Üniversitesi	18	1,55	Bülent Ecevit Üniversitesi	3	0,26
Gaziantep Üniversitesi	17	1,46	Doğuş Üniversitesi	3	0,26
Adnan Menderes Üniversitesi	16	1,38	Haliç Üniversitesi	3	0,26
Anadolu Üniversitesi	15	1,29	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	3	0,26
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	15	1,29	Işık Üniversitesi	3	0,26
Süleyman Demirel Üniversitesi	15	1,29	İzmir Ekonomi Üniversitesi	3	0,26
Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü	14	1,20	Muğla Üniversitesi	3	0,26
İnönü Üniversitesi	14	1,20	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	3	0,26
Mersin Üniversitesi	14	1,20	Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi	3	0,26
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	14	1,20	Türk Hava Kurumu Üniversitesi	3	0,26
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	13	1,12	Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi	3	0,26
Erciyes Üniversitesi	12	1,03	Üsküdar Üniversitesi	3	0,26
Fırat Üniversitesi	12	1,03	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	2	0,17
İstanbul Bilgi Üniversitesi	12	1,03	Ahi Evran Üniversitesi	2	0,17
İstanbul Okan Üniversitesi	12	1,03	Altınbaş Üniversitesi	2	0,17
Celal Bayar Üniversitesi	11	0,95	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	2	0,17
İstanbul Aydın Üniversitesi	11	0,95	Biruni Üniversitesi	2	0,17
Kırıkkale Üniversitesi	11	0,95	Çankırı Karatekin Üniversitesi	2	0,17
Uşak Üniversitesi	11	0,95	Gaziosmanpaşa Üniversitesi	2	0,17
Zirve Üniversitesi	11	0,95	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	2	0,17
Dumlupınar Üniversitesi	10	0,86	Kayseri Üniversitesi	2	0,17
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	10	0,86	Koç Üniversitesi	2	0,17

Yıldız Teknik Üniversitesi	10	0,86	Milli Savunma Üniversitesi	2	0,17
Yüzüncü Yıl Üniversitesi	10	0,86	Mustafa Kemal Üniversitesi	2	0,17
Boğaziçi Üniversitesi	9	0,77	Niğantaşı Üniversitesi	2	0,17
İstanbul Arel Üniversitesi	9	0,77	Özyeğin Üniversitesi	2	0,17
İstanbul Gelişim Üniversitesi	9	0,77	Yalova Üniversitesi	2	0,17
Pamukkale Üniversitesi	9	0,77	Yozgat Bozok Üniversitesi	2	0,17
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	8	0,69	Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi	1	0,09
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	8	0,69	Adıyaman Üniversitesi	1	0,09
Düzce Üniversitesi	8	0,69	Akdeniz Karpaz Üniversitesi	1	0,09
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi	8	0,69	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi	1	0,09
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	8	0,69	Artvin Çoruh Üniversitesi	1	0,09
Necmettin Erbakan Üniversitesi	8	0,69	Bingöl Üniversitesi	1	0,09
Trakya Üniversitesi	8	0,69	Çankaya Üniversitesi	1	0,09
Aksaray Üniversitesi	7	0,60	Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi	1	0,09
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	7	0,60	Gediz Üniversitesi	1	0,09
Dicle Üniversitesi	7	0,60	Kilis Yedi Aralık Üniversitesi	1	0,09
Ege Üniversitesi	7	0,60	Girne Amerikan Üniversitesi	1	0,09
Galatasaray Üniversitesi	7	0,60	İbn Haldun Üniversitesi	1	0,09
Gebze Teknik Üniversitesi	7	0,60	İskenderun Teknik Üniversitesi	1	0,09
Hitit Üniversitesi	7	0,60	İstanbul Esenyurt Üniversitesi	1	0,09
İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	7	0,60	İstanbul Kent Üniversitesi	1	0,09
İstanbul Ticaret Üniversitesi	7	0,60	İstinye Üniversitesi	1	0,09
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	7	0,60	Kara Harp Okulu Komutanlığı	1	0,09
Afyon Kocatepe Üniversitesi	6	0,52	Kırklareli Üniversitesi	1	0,09
Atılım Üniversitesi	6	0,52	Konya Teknik Üniversitesi	1	0,09
Balıkesir Üniversitesi	6	0,52	Munzur Üniversitesi	1	0,09
Başkent Üniversitesi	6	0,52	Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi	1	0,09
Cumhuriyet Üniversitesi	6	0,52	Sabancı Üniversitesi	1	0,09
Çağ Üniversitesi	6	0,52	Sağlık Bilimleri Üniversitesi	1	0,09
İstanbul Kültür Üniversitesi	6	0,52	Tarsus Üniversitesi	1	0,09
İstanbul Medipol Üniversitesi	6	0,52	Trabzon Üniversitesi	1	0,09
İstanbul Teknik Üniversitesi	6	0,52	Universiti Putra Malaysia UPM	1	0,09
Mardin Artuklu Üniversitesi	6	0,52	University of Wisconsin-Madison	1	0,09
Mevlana Üniversitesi	6	0,52	Yaşar Üniversitesi	1	0,09

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	6	0,52	
Toplam			1162
			100

* İki lisansüstü tezi, iki ayrı üniversitede bünyesinde ortak yüksek lisans programı kapsamında hazırlanmıştır.

Tablo 4’te etik ile ilgili lisansüstü tezlerin üniversitelere göre dağılımı incelendiğinde; toplamda 151 farklı üniversitede konu ile ilgili tez çalışmalarının olduğu görülmektedir. Ayrıca üniversiteler arasındaki dağılımda belirgin farkların olduğu belirlenmiştir. En fazla lisansüstü tez Marmara Üniversitesi bünyesinde (%4,85, n= 65) hazırlanmıştır. Daha sonra onu aynı frekans ve yüzdeye sahip olan (% 4,40, n=59) Gazi Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi takip etmektedir. Marmara Üniversitesi (1883), İstanbul Üniversitesi (1900) ve Gazi Üniversitesi (1926) Türkiye’de ilk kurulan üniversiteler arasındadır (Wikipedia, 2023) ve oldukça köklü bir geçmişe sahiptir. Bu kapsamda neredeyse disiplinler arası bir alan olan etik konusunda lisansüstü çalışmaların bu üniversitelerde yoğunlaşması şaşırtıcı bir sonuç değildir. Nitekim Kuloğlu (2022: 86) lisansüstü çalışmaların belirli üniversitelerde yoğunlaşmasının, lisansüstü eğitimin niteliğiyle, öğrencilerin tercihleriyle ve akademik danışmanların yönlendirmeleriyle ilişkili olabileceğini ifade etmektedir.

İncelenen tezlerin bağlı oldukları enstitülere göre dağılımı aşağıda Tablo 5’te yer almaktadır.

Tablo 5. Etik ile ilgili Tezlerin Bağlı Olduğu Enstitülere Göre Dağılımı

Enstitü Adı	Frekans	Yüzde
Sosyal Bilimler Enstitüsü	901	67,34
Sağlık Bilimleri Enstitüsü	137	10,24
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	121	9,04
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	117	8,74
Fen Bilimleri Enstitüsü	17	1,27
Güzel Sanatlar Enstitüsü	8	0,60
Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü	4	0,30
İşletme Enstitüsü	4	0,30
Lisansüstü Programlar Enstitüsü	4	0,30
Yurtdışı Enstitüsü	4	0,30
Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü	5	0,37
Biyoteknoloji Enstitüsü	2	0,15
Uygulamalı Matematik Enstitüsü	2	0,15
Tıp Fakültesi	2	0,15
Alparslan Savunma Bilimleri Enstitüsü	2	0,15

Bağımlılık ve Adli Bilimler Enstitüsü	1	0,07
İletişim Bilimi ve İnternet Enstitüsü	1	0,07
Kış Sporları ve Spor Bilimleri Enstitüsü	1	0,07
Savunma Bilimleri Enstitüsü	1	0,07
Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü	1	0,07
Medeniyetler İttifakı Enstitüsü	1	0,07
İslami Araştırmalar Enstitüsü	1	0,07
Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırmalar Enstitüsü	1	0,07
Toplam	1338	100,00

Tablo 5’te etik ile ilgili lisansüstü tezlerin bağlı oldukları enstitüler incelendiğinde; tezlerin %67,34’ü Sosyal Bilimler Enstitülerinde (n=901), %10,24’ü Sağlık Bilimleri Enstitülerinde (n=137), %9,04’ü Eğitim Bilimleri Enstitülerinde (n=121) ve %8,74’ü Lisansüstü Eğitim Enstitülerinde (n=117) tamamlanmıştır. Söz konusu enstitüler haricinde, %1 ve daha az oranda teze sahip 19 farklı enstitüde de etik alanında hazırlanmış lisansüstü tezler mevcuttur. Bu doğrultuda, etik konusundaki lisansüstü tezlerin büyük bölümünün sosyal bilimlerin çalışma alanında hazırlandığı tespit edilmiştir. Yeager, (2002: 61) etiğin büyük ölçüde sosyal bilimlerin bulgularına dayandığını ifade etmektedir. Birnbacher, (1999: 319) ise etik ve sosyal bilim arasındaki ilişkinin sıklıkla tamamlayıcı olarak düşünüldüğünü, her iki disiplinin de somut ahlaki sorunların çözümünde işbirliği yaptığını belirtir.

İncelenen tezlerin bağlı oldukları anabilim dalına göre dağılımı aşağıda Tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 6. Etik ile İlgili Tezlerin Bağlı Olduğu Ana Bilim Dalına Göre Dağılımı

Anabilim Dalı	Frekans	Yüzde	Anabilim Dalı	Frekans	Yüzde
İşletme Anabilim Dalı	329	26,60	Toplam Kalite Yönetimi Anabilim Dalı	2	0,16
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı	123	9,94	Uluslararası İşletmecilik Anabilim Dalı	2	0,16
Felsefe Anabilim Dalı	109	8,81	Uluslararası Ticaret ve İşletmecilik Anabilim Dalı	2	0,16
İşletme Yönetimi Anabilim Dalı	58	4,69	Acil Tıp Hemşireliği Anabilim Dalı	1	0,08
Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı	36	2,91	Adli Bilimler Anabilim Dalı	1	0,08
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı	31	2,51	Adli Tıp Anabilim Dalı	1	0,08
Kamu Yönetimi Anabilim Dalı	29	2,34	Afet Eğitimi ve Yönetimi Anabilim Dalı	1	0,08

Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı	25	2,02	Afet Yönetimi Anabilim Dalı	1	0,08
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı	24	1,94	Aile ve Tüketici Bilimleri Anabilim Dalı	1	0,08
Gazetecilik Anabilim Dalı	24	1,94	Akdeniz Yeni ve Yakın Çağ Araştırmaları Anabilim Dalı	1	0,08
Hemşirelik Anabilim Dalı	24	1,94	Amme İdaresi Anabilim Dalı	1	0,08
Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı	21	1,70	Antropoloji Anabilim Dalı	1	0,08
Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı	20	1,62	Arkeoloji ve Sanat Tarihi Anabilim Dalı	1	0,08
İnsan Kaynakları Yönetimi Anabilim Dalı	19	1,54	Avrasya Araştırmaları Anabilim Dalı	1	0,08
Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı	19	1,54	Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Anabilim Dalı	1	0,08
Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı	16	1,29	Beslenme ve Diyetetik Anabilim Dalı	1	0,08
İlköğretim Anabilim Dalı	14	1,13	Biyoteknoloji Anabilim Dalı	1	0,08
Sosyoloji Anabilim Dalı	13	1,05	Çevre Bilimleri Anabilim Dalı	1	0,08
İletişim Bilimleri Anabilim Dalı	11	0,89	Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı	1	0,08
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı	10	0,81	Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı	1	0,08
Deontoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı	10	0,81	Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi Anabilim Dalı	1	0,08
Etik Değerler Anabilim Dalı	10	0,81	Dış Ticaret Eğitimi Anabilim Dalı	1	0,08
Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı	10	0,81	Disiplinlerarası İletişim Anabilim Dalı	1	0,08
Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı	10	0,81	Disiplinlerarası Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı	1	0,08
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı	9	0,73	Drama ve Oyunculuk Anasanat Dalı	1	0,08
İngiliz Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı	7	0,57	Eczacılık İşletmeciliği Anabilim Dalı	1	0,08
Kamu Hukuku Anabilim Dalı	7	0,57	Eğitim Programları Anabilim Dalı	1	0,08
Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı	6	0,49	Eğitim Programları ve Öğretimi Anabilim Dalı	1	0,08
Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Anabilim Dalı	6	0,49	Eğitim Teknolojileri Anabilim Dalı	1	0,08
Mimarlık Anabilim Dalı	6	0,49	Ekonometri Anabilim Dalı	1	0,08
Sosyal Hizmet Anabilim Dalı	6	0,49	Enformatik Anabilim Dalı	1	0,08
Temel Eğitim Anabilim Dalı	6	0,49	Ev Ekonomisi Anabilim Dalı	1	0,08
Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı	5	0,40	Finansal Matematik Anabilim Dalı	1	0,08

İktisat Anabilim Dalı	5	0,40	Fransız Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı	1	0,08
Özel Hukuk Anabilim Dalı	5	0,40	Gastronomi Anabilim Dalı	1	0,08
Turizm İşletmeciliği Eğitimi Anabilim Dalı	5	0,40	Genel Gazetecilik Anabilim Dalı	1	0,08
Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı	5	0,40	Giyim Endüstrisi ve Moda Tasarımı	1	0,08
Batı Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı	4	0,32	Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı	1	0,08
Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı	4	0,32	Halkla İlişkiler Anabilim Dalı	1	0,08
Deontoloji Anabilim Dalı	4	0,32	Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Anabilim Dalı	1	0,08
Ebelik Anabilim Dalı	4	0,32	Hemşirelik Esasları ve Yönetimi Anabilim Dalı	1	0,08
Eğitim Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalı	4	0,32	İletişim Tasarımı Anabilim Dalı	1	0,08
Felsefe ve Toplumsal Düşünce Anabilim Dalı	4	0,32	İlköğretim Eğitimi Anabilim Dalı	1	0,08
Hemşirelikte Yönetim Anabilim Dalı	4	0,32	İlköğretim Matematik Eğitimi Anabilim Dalı	1	0,08
İnsan Hakları Anabilim Dalı	4	0,32	İngiliz Dili Eğitimi Anabilim Dalı	1	0,08
Matematik ve Fen Bilimleri Anabilim Dalı	4	0,32	İngilizce Dili Eğitimi Anabilim Dalı	1	0,08
Sinema Televizyon Anabilim Dalı	4	0,32	İnşaat Mühendisliği	1	0,08
Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı	4	0,32	İslam Ekonomisi ve Finansı Anabilim Dalı	1	0,08
Turizm ve Otel İşletmeciliği Anabilim Dalı	4	0,32	İşletme Bilgi Yönetimi Anabilim Dalı	1	0,08
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı	4	0,32	İşletme Eğitimi Anabilim Dalı	1	0,08
Uluslararası Ticaret ve Lojistik Anabilim Dalı	4	0,32	Kurumlar Sosyolojisi Anabilim Dalı	1	0,08
Bankacılık Anabilim Dalı	3	0,24	Maliye Anabilim Dalı	1	0,08
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı	3	0,24	Matematik Anabilim Dalı	1	0,08
Grafik Tasarımı Ana Sanat Dalı	3	0,24	Medya ve Kültürel Çalışmalar Anabilim Dalı	1	0,08
Hukuk Anabilim Dalı	3	0,24	Mütercim-Tercümanlık Anabilim Dalı	1	0,08
İletişim Anabilim Dalı	3	0,24	Müzik Anabilim Dalı	1	0,08
Medya ve İletişim Sistemleri Anabilim Dalı	3	0,24	Müzik Bilimleri Anabilim Dalı	1	0,08
Pazarlama Anabilim Dalı	3	0,24	Okul Öncesi Eğitim Anabilim Dalı	1	0,08

Psikoloji Anabilim Dalı	3	0,24	Ortak Eğitim Bilimleri Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Anabilim Dalı	1	0,08
Resim Ana Sanat Dalı	3	0,24	Ortak Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Anabilim Dalı	1	0,08
Savunma Yönetimi Anabilim Dalı	3	0,24	Örgütsel Davranış Anabilim Dalı	1	0,08
Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı	3	0,24	Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı	1	0,08
Yönetim Bilimleri Anabilim Dalı	3	0,24	Sağlık Kurumları İşletmeciliği Anabilim Dalı	1	0,08
Yönetim Bilişim Sistemleri Anabilim Dalı	3	0,24	Sağlık Kurumları Yönetimi Anabilim Dalı	1	0,08
Yönetim ve Organizasyon Anabilim Dalı	3	0,24	Sahne Sanatları Ana Sanat Dalı	1	0,08
Bankacılık ve Finans Anabilim Dalı	2	0,16	Seyahat İşletmeciliği ve Turist Rehberliği Anabilim Dalı	1	0,08
Basın ve Yayın Anabilim Dalı	2	0,16	Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı	1	0,08
Beden Eğitimi Öğretmenliği Anabilim Dalı	2	0,16	Sigortacılık Anabilim Dalı	1	0,08
Bilgi Teknolojileri Anabilim Dalı	2	0,16	Sistemik Felsefe ve Mantık Anabilim Dalı	1	0,08
Bilgisayar Mühendisliği Anabilim Dalı	2	0,16	Sivil Havacılık Yönetimi Anabilim Dalı	1	0,08
Büro Yönetimi Eğitimi Anabilim Dalı	2	0,16	Siyaset Çatışmaları Anabilim Dalı	1	0,08
Cerrahi Hastalıklar Hemşireliği Anabilim Dalı	2	0,16	Siyaset ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı	1	0,08
Eğitim Yönetimi ve Planlaması Anabilim Dalı	2	0,16	Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı	1	0,08
Eğitim Yönetimi ve Politikası Anabilim Dalı	2	0,16	Sosyal Bilimler Anabilim Dalı	1	0,08
Girişimcilik Anabilim Dalı	2	0,16	Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı	1	0,08
Halk Sağlığı Anabilim Dalı	2	0,16	Tarih Anabilim Dalı	1	0,08
İç Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı	2	0,16	Tarih Eğitimi Anabilim Dalı	1	0,08
Kamu Politikası ve İşletmeciliği Anabilim Dalı	2	0,16	Tasarım Teknoloji ve Toplum Bilim Dalı	1	0,08
Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı	2	0,16	Tekstil ve Moda Tasarımı Ana Sanat Dalı	1	0,08
Kültürel İncelemeler Anabilim Dalı	2	0,16	Temel Biyoteknoloji Anabilim Dalı	1	0,08
Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalı	2	0,16	Tıbbi Etik Anabilim Dalı	1	0,08

Medeniyet Araştırmaları Anabilim Dalı	2	0,16	Tıbbi Mikrobiyoloji Anabilim Dalı	1	0,08
Muhasebe Denetim Anabilim Dalı	2	0,16	Tıp Etiği ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı	1	0,08
Muhasebe ve Finansal Yönetim Anabilim Dalı	2	0,16	Tıp Hukuku Anabilim Dalı	1	0,08
Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı	2	0,16	Tiyatro Eleştirmenliği ve Dramaturji Anabilim Dalı	1	0,08
Özel Eğitim Anabilim Dalı	2	0,16	Turizm Anabilim Dalı	1	0,08
Radyo Televizyon Anabilim Dalı	2	0,16	Turizm Araştırmaları Anabilim Dalı	1	0,08
Reklamcılık ve Halkla İlişkiler Anabilim Dalı	2	0,16	Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı	1	0,08
Sağlık Bilimleri Anabilim Dalı	2	0,16	Uluslararası İşletmecilik ve Ticaret	1	0,08
Sağlık Hukuku Anabilim Dalı	2	0,16	Uluslararası Medya Çalışmaları Anabilim Dalı	1	0,08
Sanat ve Tasarım Ana Sanat Dalı	2	0,16	Uluslararası Ticaret Anabilim Dalı	1	0,08
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı	2	0,16	Uluslararası Ticaret ve Pazarlama Anabilim Dalı	1	0,08
Sosyal Çevre Bilimleri Anabilim Dalı	2	0,16	Üretim Yönetimi ve Pazarlama Anabilim Dalı	1	0,08
Spor Yönetim Bilimleri Anabilim Dalı	2	0,16	Veteriner Hekimliği Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalı	1	0,08
Strateji Bilimi Anabilim Dalı	2	0,16	Yabancı Dil Öğretimi Anabilim Dalı	1	0,08
Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı	2	0,16	Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı	1	0,08
Tasarım Çalışmaları Anabilim Dalı	2	0,16	Yoğun Bakım Hemşireliği Anabilim Dalı	1	0,08
Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı	2	0,16	Yüksek Öğretimin Yönetimi ve Politikası Anabilim Dalı	1	0,08
Toplam			1227		100

Tablo 6’da etik ile ilgili lisansüstü tezlerin anabilim dalına göre dağılımı incelendiğinde; lisansüstü tezlerin 196 ayrı anabilim dalında hazırlandığı görülmektedir. Belirtilen anabilim dalları içerisinde gerçekleştirilen tezlerin, en fazla İşletme Anabilim Dalında hazırlandığı (%24,59, n=329) ve daha sonra onu sırasıyla Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı (%9,19, n=123) ve Felsefe Anabilim Dalı’nın (%8,15, n=109) takip ettiği görülmektedir. Etik meselelerin iş dünyasında karmaşık bir yapıya bürünmesi işletmecilik eğitimi alanında etiğin giderek artan önemine vurgu yapmaktadır (White, 2001: 49). Andrew & Robottom, (2001: 769) etik konusundaki çeşitli perspektiflerin ve bu perspektiflerin savunucularının sahip olduğu değerlerin konumlarının daha iyi anlaşılmasının, öğretmen adaylarının bu tür konuları ele alma

yollarını düşünmelerine yardımcı olabileceğini ifade etmektedir. İlk üç sırada felsefe anabilim dalının yer alması etiğin felsefenin bir alanı olmasıyla ilişkili olduğu düşünülmektedir (Walia, 2022: 1). Etik kapsamında yoğunlaşan çalışmalara rastlanmasına rağmen (Olçay ve Pehlivan, 2012), turizm konulu tezlerin diğer disiplinlerin gerisinde kaldığı aşikârdır. Elde edilen bulgular literatürde benzer kapsamda yapılan çalışmalarla tutarlılık göstermektedir (Atar & Şener, 2021: 35).

İncelenen tezlerin konularına göre dağılımı aşağıda Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7. Etik ile ilgili Tezlerin Konularına Göre Dağılımı

Konu	Frekans	Yüzde	Konu	Frekans	Yüzde
İşletme	471	30,23	Biyoloji	3	0,19
Eğitim ve Öğretim	267	17,14	Bilgisayar Mühendisliği Bilimleri - Bilgisayar ve Kontrol	3	0,19
Felsefe	157	10,08	Ziraat	3	0,19
Kamu Yönetimi	77	4,94	Kadın Hastalıkları ve Doğum	3	0,19
Hemşirelik	62	3,98	Batı Dilleri ve Edebiyatı	3	0,19
Deontoloji ve Tıp Tarihi	53	3,40	Giyim Endüstrisi	2	0,13
Turizm	44	2,82	Türk Dili ve Edebiyatı	2	0,13
Gazetecilik	41	2,63	İlk ve Acil Yardım	2	0,13
Sağlık Kurumları Yönetimi	34	2,18	Ev Ekonomisi	1	0,06
Spor	33	2,12	Klinik Bakteriyoloji ve Enfeksiyon Hastalıkları	1	0,06
İletişim Bilimleri	31	1,99	Etik	1	0,06
Siyasal Bilimler	26	1,67	Tekstil ve Tekstil Mühendisliği	1	0,06
Hukuk	23	1,48	Genetik	1	0,06
Sosyoloji	23	1,48	Coğrafya	1	0,06
Hastaneler	17	1,09	Mütercim-Tercümanlık	1	0,06
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	15	0,96	Eczacılık ve Farmakoloji	1	0,06
Din	14	0,90	Sivil Havacılık	1	0,06
Halkla İlişkiler	13	0,83	Bale ve Dans	1	0,0
Bankacılık	13	0,83	Halk Bilimi(Folklor)	1	0,06
Sağlık Yönetimi	12	0,77	Veteriner Hekimliği	1	0,06
Sahne ve Görüntü Sanatları	12	0,77	Ulaşım	1	0,06
Psikoloji	10	0,64	Matematik	1	0,06
Ekonomi	9	0,58	Arkeoloji	1	0,06
Bilim ve Teknoloji	9	0,58	Müzecilik	1	0,06
Sosyal Hizmetler	9	0,58	Beslenme ve Diyetetik	1	0,06
Radyo Televizyon	8	0,51	Sigortacılık	1	0,06

Güzel Sanatlar	8	0,51	Karşılaştırmalı Edebiyat	1	0,06
İngiliz Dili ve Edebiyatı	8	0,51	Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon	1	0,06
Mimarlık	7	0,45	Ekonometri	1	0,06
Reklamcılık	6	0,39	Gastronomi ve Mutfak sanatları	1	0,06
Uluslararası İlişkiler	6	0,39	Fransız Dili ve Edebiyatı	1	0,06
Antropoloji	5	0,32	Onkoloji	1	0,06
Maliye	5	0,32	Diş Hekimliği	1	0,06
Biyoteknoloji	4	0,26	Arşiv	1	0,06
Halk Sağlığı	4	0,26	Türk Kamu Yönetimi	1	0,06
Bilgi ve Belge Yönetimi	4	0,26	Yönetmelik Ahlak	1	0,06
Müzik	3	0,19	Muhasebe ve Denetim	1	0,06
Tarih	3	0,19	Savunma ve Savunma Teknolojileri	1	0,06
Amerikan Kültürü ve Edebiyatı	3	0,19	Deprem Mühendisliği	1	0,06
Psikiyatri	3	0,19	Mühendislik Bilimleri	1	0,06
Adli Tıp	3	0,19	Halk Sağlığı	1	0,06
Sağlık Eğitimi	3	0,19	İnşaat Mühendisliği	1	0,06
Toplam			1558	100	

* Lisansüstü tezler ile ilgili belirtilen birden fazla konu bulunabilmektedir.

Tablo 7’de etik ile ilgili tezlerin konulara göre dağılımı incelendiğinde; kavramın en çok işletmeler (%29,20, n=471) açısından araştırıldığı tespit edilmiştir. Daha sonra onu sırasıyla eğitim ve öğretim (%16,55, n=267) ve felsefe (%9,73, n=157) konuları takip etmektedir. Murphy (1988: 907-908), etiğin, felsefenin aksine iş dünyasında eylemi ve uygulamayı içerdiğini, bu uygulamaların ise etik politikaların organize edilmesini ve yürütülmesini kapsadığını ifade eder. Bu durum işletmecilik alanında etik konulu çalışmaların yoğunluğunu açıklamaktadır. Etiğin felsefenin bir alt disiplini olmasıysa (Erdoğan, 2006: 6) bu alanda yapılan lisansüstü çalışmaların yoğun olmasını açıklayıcı niteliktedir. Eğitim bilimlerinde etik, eğitimin hedefleri, değerleri ve süreçleri açısından öncelikle ele alınması gereken bir konu olduğu düşünülmektedir. Bunun en önemli nedenlerinden birisi, eğitimin kendi başına kişide davranış değişikliği getirmeyi hedeflemesi ve etiğin ise bu süreçte kişinin hayatını nasıl yaşaması ve nasıl bir insan olması sorularına yanıt vermesiyle ilişkilidir. Bu noktada eğitim ve etiğin ilişkisinin zorunlu olduğu belirtilmektedir (İlgaz & Bilgili, 2006: 201-202). Fennell (2006: 11) turizm araştırmalarının etik bir gündem tarafından yönlendirilmediğini, işletme, çevre, tıp, hukuk gibi birçok disiplinlerin bu alanda daha fazla faaliyet gösterdiğini, diğer disiplinlerin daha uzun ve daha titiz bir araştırma geçmişleri nedeniyle araştırma gündemlerinde doğal bir

ilerleme olarak etiğe ulaşmalarına olanak tanıdığını ifade eder. Turizmde etik ile ilgili lisansüstü çalışmaların tercih edilmemesinin bir diğer nedeni ise çalışmalarda ulaşılan bulguların ne derece uygulanabilirliği ile ilişkili olabilir. Fennel (2015: 45) turizmde etik söz konusu olduğunda teori ve pratik arasında sıklıkla bir kopukluk olduğunu dile getirmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Etik, değişen dünya ve toplum yapısında bilim insanlarının dikkat etmesi gereken konular arasındadır. Birçok farklı disiplinle bağlantısı olan etiğin bilimsel bilgi üretiminin temel unsurları arasında yer alan lisansüstü eğitim kapsamında teşvik edilmesi, sadece alana katkı sağlamakla kalmayacak, aynı zamanda diğer paydaşlara da yol gösterici olacaktır. Etik ile ilgili araştırmalar sosyal sorumluluk, insan hakları, hayvanların korunması, hukuk, halk sağlığı ve güvenliği gibi önemli ve çeşitli ahlaki değerleri teşvik etmektedir. Etikle ilgili bireysel farkındalığın artması ise bu kapsamdaki çalışmaların toplum tarafından daha fazla desteklenmesini sağlayacaktır.

Araştırma sonucunda nispeten yeni bir çalışma alanı olarak turizm ve etik ile ilgili çalışmaların kısıtlı olduğu görülmüştür. Oysaki turizm sıklıkla etik dışı uygulamaların, gayri ahlaki davranışların odağındadır. Bu kapsamda alanın etik sınırlarının çizilebilmesi için öncelikle teorik bilgiye ihtiyaç duyulmaktadır. Unutmamak gerekir ki bilimsel bilginin mevcut olmaması, uygulamanın da eksik olmasına sebebiyet verecektir. Her ne kadar hassas bir alan olsa da turizm ve etik ile ilgili lisansüstü araştırmalar yapmak, elde edilen bulgular ışığında hem sektörel hem de akademisyenler için tavsiyelerde bulunmak, daha etik iş uygulamalarının teşvik edilmesini sağlayabilecektir. Bu noktada sektörün temel problemlerini tespit ederek bu konular üzerine yoğunlaşmak ve araştırmaları derinleştirmek, uygulanabilirlik açısından da faydalar sağlayacaktır.

Sosyal bilimlerde her çalışmada olduğu gibi bu çalışmanın da belirli sınırlılıkları vardır. Bu sınırlılıklardan bir tanesi 17 Temmuz 2023 tarihine kadar Yüksek Öğretim Kurumun Sitesindeki lisansüstü çalışmaların değerlendirilmiş olmasıdır. Bu tarihten sonra tamamlanmış tezler bu çalışmaya dâhil edilmemiştir. Diğer bir sınırlılık ise erişim izni olan tezlerin incelenmiş olmasıdır. Gelecek araştırmalarda etik kapsamında yazılmış olan makalelere ilişkin bir bibliyometrik analiz gerçekleştirilebilir. Lisansüstü çalışmalar daha farklı parametreler çerçevesinde de incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Acun Köksalanlar, A. ve Soykök, B. (2021). İznik ile ilgili lisansüstü tezlerin bibliyometrik profili. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 17(38), 1-1.
- Akan, P. (2008). Uygulama açısından iş etiği kuralları ve evrensel turizm ilkeleri. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 18(1), 7-20.
- Akbaş, M., Tuncer, İ., & Kadioğlu, S. (2011). Lisans düzeyindeki hemşirelik okullarında etik eğitiminin durumu. *Hemşirelik Okullarında Etik Eğitimi*, 7(3), 206-211.
- Akova, O. ve Çalık İ. (2008). Turizm eğitimi alan öğrencilerin etik algılamaları üzerine bir araştırma. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 1-13.
- Aksöz, E. O. ve Yücel, E. (2020). Engelli turizmi alanındaki lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 388-404.
- Aktaş, K. (2014). Etik-ahlâk ilişkisi ve etiğin gelişim süreci. *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 22-32.
- Andrew, J., & Robottom, I. (2001). Science and ethics: some issues for education. *Science Education*, 85(6), 769-780.
- Aslan, A. ve Kozak, M. (2006). Turizmde gelişme ve etik sorunları: üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Ege Academic Review*, 6(1), 49-61.
- Atar, B., & Şener, E. (2021). Çalışma hayatında ahlâk ve etik üzerine bibliyometrik bir çözümleme. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(1), 29-42.
- Avcı, E. (2017). A normative analysis to determine the goals of ethics education through utilizing three approaches: rational moral education, ethical acculturation, and learning throughout life. *International Journal of Ethics Education*, 2, 125-145.
- Baytok, A., Çetin, A., Boyraz, M., Mutlu, H., ve Katırcıoğlu, H. (2019). Etik ve sosyal sorumluluk konulu bildirilerin bibliyometrisi: Ulusal Turizm Kongreleri örneği. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 65-81.
- Birnbacher, D. (1999). Ethics and social science: which kind of co-operation? *Ethical Theory and Moral Practice*, 2(4), 319-336.
- Borgman, C. L., & Furner, J. (2002). Scholarly communication and bibliometrics. *Annual Review of Information Science and Technology*, 36, 3-72.
- Borgman, C. L., & Rice, R. E. (1992). The convergence of information science and communication: a bibliometric analysis. *Journal of the American Society for Information Science*, 43(6), 397-411.
- Broadus, R. N. (1987). Towards a definition of bibliometrics. *Scientometrics*, 12(5-6), 373-379.
- Cooper, C. (2002). Curriculum planning for tourism education. *Teaching in Travel and Tourism*, 2(1), 19-39.

- DeGeorge, R. T. (1987). The status of business ethics: past and future. *Journal of Business Ethics*, 6(3), 201-211.
- Derryberry, W. P., & Thoma, S. J. (2000). The friendship effect: its role in the development of moral thinking in students. *About Campus*, 5(2), 13-18.
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., & Lim, W. M.. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: an overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 133, 285-296.
- Ekundayo, T.C. ve Okoh A.I. (2018). A global bibliometric analysis of plesiomonas-related research (1990-2017). *Plos One*, 13(11), 1-17.
- Erdem, A. R. (2015). Bilim insanı yetiştirmede etik. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1, 25-32.
- Erdoğan, İ. (2006). Medya ve etik: eleştirel bir giriş. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*(23), 1-26.
- Fennel, D. A. (2015). Ethics in Tourism. G. Moscardo, & P. Benckendorff içinde, *Education for Sustainability in Tourism. CSR, Sustainability, Ethics & Governance* (s. 45-57). Heidelberg: Springer.
- Fennell, D. A. (2006). *Tourism Ethics*. Newyork: Cromwell Press.
- Fisher, J. (2005). Social responsibility and ethics: clarifying the concepts. *Journal of Business Ethics*, 52(4), 391-400.
- Güven, S. (2023). Bilgi ifşası, bireysel etik değerler, örgütsel bağlılık ilişkisi: seyahat işletmesi çalışanları örnekleminde incelenmesi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Herubel, J.-P. V. (1999). Historical bibliometrics: its purpose and significance to the history of disciplines. *Libraries & Culture*, 34(4), 380-388.
- Holden, A. (2003). In need of environmental ethics for tourism. *Annals of Tourism Research*, 30(1), 94-108.
- Holden, A. (2019). Environmental ethics for tourism – the state of the art. *Tourism Review*, 74(3), 694-703.
- Hong, D. Z., Goh, J. L., Ong, Z. Y., Ting, J. J., Wong, M. K., Wu, J., . . . Tay, K. T. (2021). Postgraduate ethics training programs: a systematic scoping review. *BMC Medical Education*, 21(338), 1-17.
- Hultsman, J. (1995). Just tourism: an ethical framework. *Annals of Tourism Research*, 22(3), 553-567.
- İlgaz, S., & Bilgili, T. (2006). Eğitim ve öğretimde etik. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 199-210.

- İnce, M., Gül, H., ve Bozyiğit, S. (2017). Türkiye’de turizm pazarlaması konusunda yazılan lisansüstü tezlerin içerik analizi yöntemiyle incelenmesi: 1990-2016. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(5), 113-130.
- İnce, M. ve Uygurtürk, H. (2019). Marka kimliği, marka kişiliği, marka imajı ve marka konumlandırma alanında yapılan lisansüstü tezlere yönelik bir inceleme. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 224-240.
- Kiremit, R. F. (2019). Türkiye’de okul öncesi eğitimde dil gelişimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 159-174.
- Kozak Akoğlan, M ve Şahin, F. (2018). Bilgi ifşası ve etik ikilem üzerine çıkarımlar. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 29(1), 1-8.
- Kuloğlu, M. E. (2022). Türkiye’de eğitim politikaları alanındaki güncel lisansüstü tezlerin bibliyometrik profili. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 78-91.
- Malloy, D. C., & Fennell, D. A. (1998). Codes of ethics and tourism: an exploratory content analysis. *Tburism Management*, 19(5), 453-461.
- Martinez-Lopez, F., Merigo, J. M., Valenzuela-Fernandez, L., & Nicolas, C. (2018). Fifty years of the European Journal of Marketing: a bibliometric analysis. *European Journal of Marketing*, 52(1/2), 439-468.
- Murphy, P. E. (1988). Implementing Business Ethics. *Journal of Business Ethics*, 7(12), 907-915.
- Oladinrin, O. T., Arif, M., Rana, M. Q., & Gyoh, L. (2023). Interrelations between construction ethics and innovation: a bibliometric analysis using VOSviewer. *Construction Innovation*, 23(3), 505-523.
- Olcay, A., & Pehlivan, N. (2012). Öğrencilerin turizm işletmelerinde etik dersine olan görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından analizi. *II. Disiplinlerarası Turizm Araştırmaları Kongres*, (s. 29-40). Antalya.
- Payne, D., & Dirnanche, F. (1996). Towards a code of conduct for the tourism industry: an ethics model. *Journal of Business Ethics*, 15(9), 997-1007.
- Prisacariu, A., & Shah, M. (2016). Defining the quality of higher education around ethics and moral values. *Quality of Higher Education*, 22(2), 152-166.
- Sezgül, İ. (2019). Public relations ethics. *Milli Eğitim*, 48(222), 277-292.
- Sirin, S. R., Brabeck, M. M., Satiani, A., & Rogers-Serin, L. (2003). Validation of a measure of ethical sensitivity and examination of the effects of previous multicultural and ethics courses on ethical sensitivity. *Ethics & Behavior*, 13(3), 221-235.
- Şahin, F., & Yüksel, İ. (2021). Meaning and uniqueness of ethics and ethical teacher behaviors in the teaching profession. *Inquiry in Education*, 2(2), 1-17.

- Tribe, J. (2002). Research trends and imperatives in tourism education. *Acta Turistica*, 14(1), 61-81.
- Tsalikis, J., & Fritzsche, D. J. (1989). Business Ethics: A Literature Review with a Focus on Marketing Ethics. *Journal of Business Ethics*, 8(9), 695-743.
- Usta, A. (2011). Kuramdan uygulamaya kamu yönetiminde etik ve ahlak. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 1(2), 39-50.
- Vallaster, C., Kraus, S., Lindahl, J. M., & Nielsen, A. (2019). Ethics and entrepreneurship: a bibliometric study and literature review. *Journal of Business Research*, 99, 226-237.
- Walia, N. (2022). Promoting ethics and morality in education for equality, diversity and inclusivity. *Journal of Multidisciplinary Cases*, 2(1), 1-9.
- White, G. (2001). Business Ethics. *Journal of Business & Finance Librarianship*, 6(4), 49-49.
- Wikipedia. (2023, Eylül 22). *Wikipedia*. Wikipedia: https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye%27deki_%C3%BCniversiteler_listesi adresinden alınmıştır
- Winter, C. (2020). A review of research into animal ethics in tourism: launching the annals of tourism research curated collection on animal ethics in tourism. *Annals of Tourism Research*, 84, 1-22.
- Wu, M., Long, R., Bai, Y., & Chen, H. (2021). Knowledge mapping analysis of international research on environmental communication using bibliometrics. *Journal of Environmental Management*, 298, 1-12.
- Yaman, H. R., & Gurel, E. (2006). Ethical ideologies of tourism marketers. *Annals of Tourism Research*, 33(2), 470-789.
- Yarcan, Ş. (2007). Profesyonel turist rehberliğinde mesleki etik üzerine kavramsal bir değerlendirme. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 18(1), 33-44.
- Yeager, L. B. (2002). Ethics as social science: the moral philosophy of social cooperation. *Economic Affairs*, 0(0), 61-62.